

Polítics catalans dels segles XIX i XX

written by Josep M. Boixareu Vilaplana | 8 de febrer de 2025

Diàriament ens ocupen tota mena de notícies de l'actualitat, incloses les polítiques d'aquí, d'allà i de més enllà. Crec que de tant en tant ens convé recordar d'on venim i qui han estat els protagonistes de la nostra història més o menys recent. Avui he pensat en els nostres polítics catalans, concretament els del segle XIX i XX fins a la Guerra Civil espanyola. Em limitaré a donar breus pinzellades de les persones perquè són aquestes les que fan les coses. Soc conscient que no hi seran totes les que hi haurien de ser per raons d'extensió i de criteri personal meu. Per tractar de ser breu no esmentaré, en tots els casos, que la immensa majoria dels relacionats van patir l'exili, la presó o, àdhuc, l'execució. Sembla que l'exili i la presó han estat una constant en els nostres polítics més democràtics i més patriotes de Catalunya. La persecució i la repressió de tota mena també en són una constant, sobretot per part de l'Estat espanyol, que durant tota la nostra història ha perseguit la nostra llengua i les nostres llibertats.

Cito, en primer lloc, Enric Prat de la Riba (1870-1917) que, des de la Diputació de Barcelona, va aconseguir reunir totes les diputacions catalanes en una sola institució, la Mancomunitat de Catalunya, nascuda el 1914 i que va aconseguir un grau d'autogovern per al nostre país com no s'havia vist mai des del 1714. La Mancomunitat va fer grans obres en tots els camps, tant de l'educació, la cultura o les infraestructures, i va ser Prat de la Riba qui va desvetllar la consciència catalanista tot reivindicant el dret a l'autodeterminació. El 1906 va publicar l'obra de referència *La nacionalitat catalana*. Entre moltes altres iniciatives, el 1907 va fundar l'Institut d'Estudis Catalans.

Francesc Ferrer i Guàrdia (1859-1909) va ser un pedagog lliurepensador i anarquista. El 1909 va ser afusellat a Montjuïc, després d'un judici sense proves i acusat de ser l'instigador dels fets coneguts com la Setmana Tràgica.

Francesc Macià (1859-1933), enginyer, militar, independentista català que fou el primer president de la Generalitat Republicana, entre 1931 i 1933. El 1926 va ser el cap del Complot de Prats de Molló, temptativa d'invasió militar des de la Catalunya del Nord per independitzar Catalunya, va ser avortada pels francesos que el van fer presoner. El 1931 participa en la fundació d'Esquerra Republicana de Catalunya de la qual en fou el primer president. Des del balcó del Palau de la Generalitat va proclamar l'Estat Català que fou aixafat per les forces espanyoles. Va morir el dia de Nadal de 1933 i el seu enterrament fou una gran manifestació d'adhesió a la seva figura. Havia mort qui el poble anomenava l'Avi.

Josep Puig i Cadafalch (1867-1956) va ser un arquitecte modernista que fou president de la Mancomunitat entre els anys 1917 i 1924.

Francesc Cambó (1876-1947) fou un empresari i polític conservador i un dels fundadors de la Lliga Regionalista. Partidari de la col·laboració amb l'Estat va ser dues vegades ministre del govern espanyol amb Antonio Maura.

Francesc Layret (1880-1920) va ser un advocat defensor del moviment obrer que va ser assassinat per sicaris de la Patronal.

Jaume Bofill i Mates (1878-1933) fou un escriptor i poeta, conegut amb el malnom de Guerau de Liost, va ser membre de la Lliga i més endavant, el 1922, va participar en la fundació d'Acció Catalana de la qual fou president.

Lluís Companys (1882-1940) va succeir Francesc Macià en la Presidència de la Generalitat. A les acaballes de la Guerra Civil va fugir a França durant l'ocupació nazi on fou detingut

per la Gestapo i lliurat al règim franquista. Va ser objecte d'un judici sumaríssim i executat al castell de Montjuïc on hi ha la seva tomba.

Antoni Rovira i Virgili (1882-1949) va ser historiador i periodista. És autor de la Gran *Història Nacional de Catalunya*. Va ser membre d'Acció Catalana Republicana i d'Acció Catalana i president del Parlament de Catalunya a l'exili entre 1940 i 1949.

Nicolau d'Olwer (1888-1961) fou escriptor i membre d'Acció Catalana.

Andreu Nin (1892-1937), sindicalista, polític i escriptor, fou un marxista convençut amb gran projecció internacional. Entre altres, va ser membre del POUM, PSOE o del Partit Comunista. Va viure temporades a l'URSS i es va enfrontar amb el trotskisme de tal manera que quan va tornar a Barcelona va ser detingut, torturat i assassinat per agents de la policia soviètica. Fou un ferm defensor del dret a l'autodeterminació dels pobles.

Manuel Carrasco i Formiguera (1890-1938) fou un prestigiós advocat i com a polític va portar una intensa vida defensant la independència de Catalunya i els valors cristians; era un gran demòcrata, republicà i antimonàrquic. Tota aquesta ideologia que defensava aferrissadament, li va comportar represàlies i empresonament durant la dictadura de Primo de Rivera. Entre el 1902 i el 1912 va ser l'ànima dels setmanaris satírics el *Cu-Cut* i el 1921 de *L'Estevet*, ambdós dedicats a criticar els polítics i partits que considerava corruptes o anticatalanistes. Va ser membre d'Acció Catalana i el 1932 ingressà a Unió Democràtica de Catalunya, UDC, del qual en seria el màxim exponent. UDC va ser fundada el 1931 per Joan B. Roca Cavall, Josep Cirera, Lluís Vila d'Abadal, Pau Romeva i Maurici Serrahima. El 1932 s'hi afegiren Manuel Carrasco i Formiguera i Miquel Coll i Alentorn provinents d'AC. També s'hi passaren alguns d'ERC com Fèlix Duran i Canyameres.

Carrasco fou regidor de l'Ajuntament de Barcelona i conseller de Sanitat i Beneficència (1931-1932) del govern de Francesc Macià.

Amb el sollevament del general Franco de 1936, Carrasco es manté lleial a la República. De Catalunya, on era perseguit per anarquistes i comunistes, es trasllada al País Basc. Conquerida Guipúscoa per l'exèrcit franquista el 1937, es torna a traslladar a Catalunya on novament es assetjat pels mateixos d'abans. Intenta tornar a exiliar-se embarcant amb tota la família a Hendaia en direcció a Biscaia, però durant la travessia el vaixell va ser interceptat per la marina franquista i va ser detingut i empresonat. Traslladat al penal de Burgos, el mateix 1937 es objecte d'un judici sumaríssim i el dia de Divendres Sant de 1938 és executat, assassinat, per ordre personal de Franco que va fer cas omís dels governs de diferents països, entre els quals el Vaticà, que en van demanar clemència. Franco estava assedegat de sang catalana com va demostrar durant tota la seva vida. M'he entretingut amb Manuel Carrasco i Formiguera perquè és un dels meus referents polítics i crec que de Catalunya.

Per una informació completa del seu pensament i acció recomano la lectura del llibre de Lluís Duran *Manuel Carrasco i Formiguera. Per una Catalunya lliure i socialment justa*, Edicions Viena-2022. Catalunya té una història antiga i recent plena de patriotes i herois.

En som dignes hereus?